

Hållbarhetsstrategiskt program för Härryda kommun 2022-2035

Remissversion mars 2022

Strategi

beskriver vägval för att nå önskvärd
utveckling och uppsatta mål.

Innehåll

Inledning	3
Syfte	3
Styrning	3
Genomförande	3
Synergier och målkonflikter.....	4
Uppföljning och utvärdering	4
Utgångspunkter	4
Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling	4
Lokala förutsättningar	5
Insatsområden	6
Klimatsmart och resurseffektiv	7
Robusta ekosystem och biologisk mångfald	8
Demokrati och delaktighet	9
Trygghet, hälsa och livsvillkor.....	10
Näringsliv och sysselsättning	11
Verktyg	12
Digitalisering och ny teknik.....	12
Kommunikation	12
Samverkan.....	12
Styrmedel	12

Inledning

Syfte

Målet för det hållbarhetsstrategiska programmet är att till 2035 skapa ett hållbart Härryda utifrån alla tre hållbarhetsdimensioner. Det innebär ett Härryda med livskraftiga ekosystem, en hållbar resursanvändning och ett välmående samhälle där alla invånare ska kunna leva ett gott liv nu och i framtiden utan att det sker på bekostnad av någon annans livskvalitet någon annanstans.

Programmet syftar till att skapa långsiktighet i styrningen av arbetet för hållbarhet och fungerar som ett verktyg för att stödja den samhällsomställning som krävs för att nå hållbar utveckling. Det hållbarhetsstrategiska programmet (benämns nedan som ”programmet”) omfattar hela Härryda kommun som koncern.

Härryda kommun ska bidra till en hållbar utveckling i regionen genom att ta täten och vara ett föredöme i arbetet med Agenda 2030.¹ Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling fungerar som ett ramverk för Härryda kommuns arbete för hållbarhet. Programmet har en något längre tidshorisont för att visa på vikten av att behålla styrning i frågan även efter 2030.

Styrning

Programmet är styrande för den kommunala förvaltningen och ska genomsyra verksamheten hos samtliga av kommunen ägda bolag. I texten nedan syftar ”vi” till hela kommunkoncernen.

Programmet beslutas i kommunfullmäktige och utgör tillsammans med det näringslivsstrategiska programmet en viktig del i kommunens långsiktigt strategiska styrning och utveckling.

Genomförande

Genomförandet av programmets intentioner ska integreras i ordinarie styrnings- och ledningsprocesser. Ansvaret för planering, genomförande och uppföljning följer chefsansvaret. Varje verksamhetsområde inom förvaltningen och varje bolag ska analysera vilka steg som behöver tas inom respektive insatsområde för att bidra till måluppfyllelse samt vilka insatser som förvaltningen/bolaget har egen rådighet över och vilka som behöver genomföras i samverkan internt i koncernen eller med externa aktörer. Förvaltningen och respektive bolag utser ansvariga inom den egna organisationen för genomförandet av programmets olika delar. Konkreta åtgärder för samtliga insatsområden som svarar mot programmets målsättning ska synliggöras i verksamhets-, sektors- och funktionsplaner årligen samt i bolagens mer långsiktiga affärsplaner. Samtliga stödfunktioner ska stödja arbetet. Kommundirektör och VD är ytterst ansvarig gentemot nämnd och styrelse för att genomförandet sker i linje

¹ [Strategisk plan 2019-2022 för Härryda kommun](#) (KF 2019-03-28 §46)

med programmets intentioner. Formerna för att upprätthålla det gemensamma koncernperspektivet i arbetet för hållbarhet behöver utarbetas.

Synergier och målkonflikter

I arbetet för hållbar utveckling uppstår både synergier och målkonflikter. Både befintliga och potentiella synergier behöver identifieras för att kunna forma förslag/processer/insatser så att de skapar största möjliga nytta. Förslag/processer/insatser ska utformas för att i största möjliga mån ha så stor positiv inverkan som möjligt på livskraftiga ekosystem, en hållbar resursanvändning och ett välmående samhälle. Alla målkonflikter kommer inte gå att lösa, ibland kommer vissa perspektiv behöva prioriteras framför andra.

För att utforma förslag som kan bidra till hållbarhet krävs förståelse för komplexiteten, lyhördhet, kompetens inom samtliga dimensioner och öppenhet för nya lösningar. Samverkan, både intern, koncernövergripande och extern, är en nyckel för detta. I beslutsunderlag ska förslagets konsekvenser framgå, likaså vilka justeringar som gjorts för att bidra till hållbarhet och minska negativ påverkan. Tydliga och väl underbyggda beslutsunderlag är en förutsättning för att kunna fatta välgrundade beslut som stödjer en hållbar utveckling.

Uppföljning och utvärdering

Genomförandet av programmets intentioner följs upp årligen i ordinarie uppföljningsprocesser. Kommundirektör/VD ansvarar för att ge ansvarig nämnd/styrelse en samlad bild av de steg som förvaltningen/bolaget tagit under året. Ett urval av indikatorer används för kontinuerlig uppföljning av nuläget för att följa vilken effekt genomförda åtgärder får. Uppföljningen av indikatorerna ska göras tillgänglig för invånare. Förvaltningen ansvarar för att ge en samlad bild årligen av kommunkoncernens förflyttning i programmets riktning. Former för uppföljning behöver utvecklas över tid.

Programmet ska ses över en gång per mandatperiod. I samband med detta görs ett fördjupat hållbarhetsbokslut utifrån aktuella data för att visa på nuläget i kommunen. Bokslutet ska fungera som underlag för beslut i hela koncernen och för eventuella justeringar i programmet.

Utgångspunkter

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling

Härryda kommun ska bidra till att uppfylla de mål och delmål som är formulerade i Agenda 2030.² Agendan innehåller 17 mål och 169 delmål som syftar till att utrota fattigdom, stoppa klimatförändringar och skapa

² [Agenda 2030 för hållbar utveckling: Att förändra vår värld](#) (Regeringskansliet, 2016). Mer information om Agenda 2030 och de globala målen finns på www.globalamalen.se

fredliga och trygga samhällen. Agendan innehåller viktiga principer för förståelse och genomförande av den.

Agendan är **universell** vilket innebär att alla länder bär ett gemensamt ansvar för dess genomförande.

Målen är **integrerade och odelbara** vilket innebär att inget mål kan nås på bekostnad av ett annat. För att nå målen krävs framgång inom alla områden.

Att **ingen ska lämnas utanför** betyder att agendan måste genomföras med särskild hänsyn till de som har sämst förutsättningar.

För att kunna ta beslut och göra prioriteringar som bidrar till hållbar utveckling behöver vi förstå den omvärld vi verkar och lever i. Förändringar på en global nivå kan påverka handlingsutrymmet både på regional och lokal nivå.³ Globalisering och demografiska utmaningar som vikande födseltal, åldrande befolkning och migrationsströmmar påverkar även Härryda kommun. Likaså gör klimatförändringar, ökat extremväder och förlust av biologisk mångfald. Allt detta är globala utmaningar som behöver förstås och hanteras även på lokal nivå.

Lokala förutsättningar

Härryda kommun verkar i en regional kontext med utmaningar och förutsättningar som påverkar lokalt.⁴ Härryda kommun har goda förutsättningar för att ta täten och bidra till en hållbar utveckling i regionen. Kommunens storstadsnära läge och bra förbindelser samt en högutbildad befolkning med hög självförsörjningsgrad ger goda förutsättningar.⁵ 2021 hade Härryda kommun Sveriges näst bästa näringslivsklimat⁶, kommunen har dessutom hög sysselsättning och väletablerade samarbeten med lokala företag.

Trots goda förutsättningar återstår utmaningar av olika slag bland annat vad gäller den sociala hållbarhetsdimensionen. På flera områden sker en positiv utveckling men det finns skillnader mellan olika grupper av befolkningen.⁷ Bland annat skiljer sig valdeltagande, upplevelse av trygghet, inflytande och tillit mellan olika orter i kommunen. Förutsättningarna skiljer sig en del mellan de större tätorterna och landsbygden. Utöver detta syns också skillnader mellan kvinnor och män, flickor och pojkar bland annat vad gäller frågor som rör utbildning, inkomst, möjlighet till inflytande och psykisk ohälsa.

På miljö- och klimatområdet finns positiva trender men också utmaningar i Härryda kommun.⁸ Utsläppen av växthusgaser minskar men inte tillräckligt

³ [Vägval för framtiden 4: Trender som påverkar det kommunala och regionala uppdraget fram emot 2030](#) (SKR, 2021)

⁴ [Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021-2030](#) (Västra Götalandsregionen, 2021)

⁵ Ranking av kommuners måluppfyllelse inom Agenda 2030 (Dagens Samhälle, 2021-09-21 och 2020-09-24)

⁶ Ranking av kommuners näringslivsklimat (Svenskt Näringsliv, 2021-09-22)

⁷ [Välfärdsbokslut](#) (Härryda kommun, 2019)

⁸ [Miljöbokslut](#) (Härryda kommun, 2019)

fort. Odlingslandskapet som är viktigt för många arter minskar. Andelen av kommunens totala yta som utgörs av skyddad natur är något lägre än fyra procent. En åttondel av sjöar och vattendrag har god ekologisk status.

Härryda kommuns vision⁹ är en viktig utgångspunkt i arbetet med hållbar utveckling. Visionen och ovanstående nulägesbild tillsammans med andra politiskt prioriterade frågor utöver Agenda 2030 som exempelvis näringsliv, digitalisering och trygghet har påverkat prioriteringarna i programmet.

Insatsområden

Härryda kommuns långsiktiga arbete för hållbarhet ska fokuseras kring nedanstående fem insatsområden.

Under rubriken ”Hit vill vi” följer målsättningar för respektive insatsområden. De flesta målsättningar gäller till 2035 men under vissa områden behövs ett snabbare tempo i omställningen. I de fall där målsättningen gäller för en kortare tidsperiod framgår aktuellt årtal vid respektive punkt.

Efter målsättningarna följer rubriken ”Det gör vi genom att” som pekar ut exempel på viktiga insatser för att nå måluppfyllelse. Dessa insatser utgör inte i sig en handlingsplan utan behöver konkretiseras ytterligare hos förvaltning och respektive bolag samt kompletteras med ytterligare steg.

Målsättningarna följs upp utifrån ett urval av indikatorer som följer utvecklingen över tid. Ett första urval återfinns i ”Indikatorer för uppföljning” (se bilaga X) som kompletteras med ytterligare nyckeltal allteftersom.

⁹ [Vår vision](#) (Härryda kommun, 2019)

Klimatsmart och resurseffektiv

Hit vill vi:

- Härryda kommunkoncern är klimatneutral till år 2030.¹⁰
- Utsläppen av växthusgaser inom Härryda kommuns geografiska område har till år 2030 minskat med 80 procent sedan 1990 och konsumtionsbaserade utsläpp har minskat med 30 procent sedan 2010.¹¹
- Tillsammans med invånare och företag bidrar Härryda kommun till ett resurs- och energieffektivt samhälle med minskade utsläpp och minskat avfall samt energismarta lösningar.

Det gör vi genom att:

- Minska behovet av transporter, öka effektiviteten i transportsystemet och främja hållbara fossilfria transportslag.
- Stödja invånare och det lokala näringslivet i klimatomställningen genom att skapa goda förutsättningar för hållbara val.
- Skapa förutsättningar för produktion och distribution av hållbar energi samt elektrifiering av industri och transporter genom bland annat väl utbyggd laddinfrastruktur och produktion av solenergi i kommunen.
- Skapa förutsättningar för resurseffektivitet genom cirkulära flöden.
- Främja byggnation med låg klimatpåverkan under hela livscykeln i samverkan med branschen och akademien bland annat genom träinnovationscentrum.
- Använda naturliga och multifunktionella lösningar för att binda och lagra kol, hindra utsläpp av växthusgaser och skapa en robust miljö vid ökat extremväder genom exempelvis återvätning av utdikade våtmarker, översvämningsbara ytor, gröna tak/väggar och användning av biokol.

¹⁰ Klimatneutralitet innebär att utsläppen av växthusgaser är lika stora som den mängd koldioxid som binds i jorden, skogarna och haven (Europaparlamentet, 2021). För Härryda kommun innebär det att kommunkoncernens utsläpp av växthusgaser har minimerats till nära noll och att resten är kompenserat för genom certifierade projekt eller genom kolsänkor inom det egna området.

¹¹ Arbetet sker i linje med åtagandet inom [Klimat2030](#) utifrån [fyra fokusområden](#).

Robusta ekosystem och biologisk mångfald

Hit vill vi:

- Mark och naturresurser nyttjas och förvaltas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald i landskapet bevaras.
- Natur- och vattenmiljöer utgör en sammanhängande, varierad och välfungerande grönblå infrastruktur som bidrar till attraktivitet och artrikedom både i stadsmiljön och på landsbygden.
- Hela kommunens geografiska område är väl rustat för ökat extremväder i form av skyfall, höga flöden i vattendrag, översvämningar, värmeböljor, extrem hetta, torka och skogsbränder.

Det gör vi genom att:

- Minska förlusten av biologisk mångfald vid fysisk planering genom kompensationsåtgärder och genom att skapa nya ekosystemtjänster på platsen.¹² Integrera ekosystemtjänster i planprocessen.
- Tillsammans med näringsliv och akademi främja innovation med fokus på fysisk planering för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Bevara och återskapa natur- och vattenområden med särskilt fokus på miljöer med höga naturvärden.
- Skapa en sammanhängande grönblå infrastruktur inom kommunen och till grannkommuner samt säkerställ spridningskorridorer för växter och djur.
- Minska spridning av skadliga kemikalier och andra skadliga utsläpp till mark, vatten och luft. Följ upp och bevaka nuläget på miljöområdet.
- Anpassa förvaltning och drift av grönytor, naturområden och skog så att det gynnar biologisk mångfald, klimatanpassning och rekreation.
- Klimatanpassning av såväl befintlig som ny bebyggelse och infrastruktur för transporter, energi och vatten för att stå emot ökat extremväder. Arbetet sker i samverkan med omkringliggande kommuner.

¹² Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturen förser oss människor med och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Läs mer på www.naturvardsverket.se/ekosystemtjanster

Demokrati och delaktighet

Hit vill vi:

- Invånare har möjlighet att vara delaktiga i frågor som berör dem utifrån sina villkor och förutsättningar.
- Att Härryda är en inkluderande kommun där alla oavsett diskrimineringsgrund och socioekonomi har möjlighet att vara en del av samhället bland annat genom att delta i och åtnjuta ett rikt kultur- och föreningsliv.
- Invånare har en god tillit till Härryda kommun som är transparent samt har en god service samt rättssäker och effektiv förvaltning av offentliga resurser.

Det gör vi genom att:

- Öka transparensen i kommunens processer och förtydliga vad och hur invånare kan påverka. Förbättra dialog kring och återkoppling av fattade beslut till intressenter.
- Utveckla nya former för delaktighet bland invånare med särskilt fokus på grupper som annars inte kommer till tals bland annat genom ökad digital närvaro och tillgänglighet. Samordna viktiga dialoginsatser och organisera verksamheter så att transparens och delaktighet ökar.
- Använda ett rättighetsbaserat arbetssätt för att säkerställa jämställd och jämlik tillgång till välfärd och rättssäkra bedömningar/beslut.¹³ Särskild hänsyn ska tas till barns rättigheter.
- Nyttja kompetens hos och samverka med invånare, företag och föreningar i utvecklingen av kommunen.
- Rusta invånare, näringsliv och civilsamhälle med kunskap om hållbar utveckling. Förbättra likvärdigheten i lärande för hållbar utveckling bland samtliga grundskolor.

¹³ Rättighetsbaserat arbetssätt utgår från principerna om icke-diskriminering, ansvarsutkrävande, delaktighet och transparens. Invånaren/brukaren/eleven är rättighetsbärare som ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Den offentliga verksamheten, i detta fall Härryda kommun, är skyldighetsbärare och ansvarar för att tillgodose rättighetsbärarens rättigheter.

Trygghet, hälsa och livsvillkor

Hit vill vi:

- Härryda är en trygg och säker kommun att leva och verka i.
- Alla elever går ut grundskolan med behörighet till yrkesförberedande program och fullföljer sin gymnasieutbildning.
- Invånares psykiska och fysiska hälsa är god och påverkbara skillnader mellan olika grupper i hälsa och livsvillkor minskar.

Det gör vi genom att:

- Utveckla skolans kompensatoriska uppdrag med riktat stöd till de elever som behöver det mest.
- Rikta särskilda insatser för att minska skillnaderna i hälsa till de som har störst behov utifrån kön, ålder, bakgrund, boendeort och socioekonomisk status.
- Investera i tidiga insatser för att främja god hälsa och minska risken för ökade framtida kostnader i välfärdssystemet.
- Främja trygghet samt förebygga och motverka våld i det offentliga rummet, i skolan och i nära relationer genom hela livet samt motverka hedersrelaterat våld och förtryck.
- Bidra till ett jämlikt och tillgängligt transportsystem som möjliggör fri rörlighet för grupper med särskilda behov.
- Skapa mötesplatser och ett varierat bostadsutbud med boendeformer som är fysiskt och ekonomiskt tillgängliga för olika grupper samt anpassat för olika behov under olika skeden i livet.

Näringsliv och sysselsättning

Hit vill vi:

- Härryda kommun är attraktivt för företag och har ett näringsliv som är hållbart, konkurrenskraftigt och robust nog att klara konjunktursvängningar.
- Alla invånare arbetar, studerar eller har en meningsfull sysselsättning.

Det gör vi genom att:

- Tillsammans med näringslivet verka för bättre matchning av kompetenser med kortare vägar in i arbete för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
- Säkra kompetensförsörjningen för företag och offentlig sektor genom att skapa förutsättningar för livslångt lärande och motverka stereotypa yrkesval i samverkan med näringsliv och civilsamhälle.
- Skapa förutsättningar för arbete och meningsfull sysselsättning för alla oavsett ålder, bakgrund och funktionalitet. Ta tillvara på kompetens bland äldre och nyanlända. I samverkan med näringslivet skapa förutsättningar för att deltagare inom daglig verksamhet som har goda förutsättningar ska kunna anställas istället.
- Samverka med näringsliv och civilsamhälle för att minska utanförskap, öka integrationen och minska ekonomisk utsatthet.
- Skapa förutsättningar för lokal livsmedelsförsörjning samt stötta jord- och skogsbruket i omställningen för hållbar utveckling.

Verktyg

För att på kort och lång sikt kunna bidra till hållbar utveckling och för att avsätta resurser ska få största möjliga effekt krävs att vi använder kommunkoncernens verktygslåda klokt.

Digitalisering och ny teknik

Arbetet för hållbarhet kommer att kräva omställning och omfördelning av resurser. Användningen av digitalisering genom ny teknik som automatisering och självservice är avgörande för att kunna minska behovet av administration, öka resurseffektiviteten och använda arbetstiden på ett klokare sätt. Så kallade exponentiella teknologier, däribland artificiell intelligens och "Internet of Things" kommer att förändra allt ifrån energiproduktion och -förbrukning till möjligheten till datainsamling och behovet av transporter. Genom att förstå potentialen och förändringskraften i dessa teknologier kan vi fatta beslut och göra prioriteringar som tar höjd för morgondagens lösningar.

Kommunikation

En förutsättning för genomförandet av programmet är kontinuerlig kommunikation för att bygga tillitsfulla relationer inom koncernen och med externa parter. Dialog och aktivt lyssnande är grundläggande för att kunna driva förändring i en hållbar riktning. Olika röster behöver komma till tals för att insatser ska kunna formas på bästa möjliga sätt. Det kräver kommunikation där invånaren/kunden är utgångspunkt och som är lätt att höra, lätt att se, lätt att läsa och lätt att förstå. Kommunikationen är också nödvändig för att bidra till ökad transparens, bjuda in fler att delta i förändringsprocesser och skapa förståelse för fattade beslut.

Samverkan

Ett nytt sätt att organisera arbetet kommer att behövas för att möta de utmaningar vi står inför. Ett tätare samarbete inom koncernen kommer att krävas där förvaltningens och bolagens olika ansvarsområden och kompetenser skapar mervärde för koncernens gemensamma arbete för hållbar utveckling. Nya former för samverkan och partnerskap med näringsliv, civilsamhälle, akademi och andra myndigheter är nödvändigt för att hitta nya, mer effektiva vägar framåt. Härryda kommun behöver samverka med andra kommuner i samma storlek för att dela spetskompetens och göra gemensamma satsningar. Genom att dela erfarenheter, goda exempel och öppna data kan vi också bidra till andra aktörers målpuppfyllelse.

Styrmedel

Det finns en rad olika styrmedel som kommunkoncernen förfogar över och som påverkar invånares, företags och föreningars möjlighet att bidra till ökad hållbarhet. En ansvarsfull användning av offentliga medel är grundläggande. Därför ska samtliga styrmedel användas för att främja

hållbarhet, annars riskerar olika insatser att ta ut varandra. Med styrmedel menas exempelvis lokala föreskrifter, tillstånd och tillsyn samt ekonomiska styrmedel som taxor, avgifter och bidrag. Kommunens planmonopol i översiktsplan, fördjupade översiktsplaner, detaljplaner, markanvisningar och bygglovsärenden är ett viktigt verktyg för att främja hållbarhet både i egen regi och som kravställare.

Upphandling

Upphandling är ett av kommunkoncernens mest kraftfulla verktyg för att bidra till omställning och hållbar utveckling. Genom tydlig och uppföljningsbar kravställning i dialog med aktuell bransch skapas förutsättningar för leverantörer att framtidssäkra investeringar. För att bidra till hållbar utveckling ska uppföljningsbara miljö- och klimatkrav samt sociala krav ställas vid upphandling i nära dialog med leverantörer. Funktionsupphandling kan användas för att främja innovativa lösningar.